

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ DOLAYISIYLA YUGOSLAVYA BASINININ ESERİ VE KİŞİLİĞİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELERİ (1938—1988)*

Prof. Dr. MUSTAFA KARAHASAN

GİRİŞ: Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün olayı Yugoslavya basınında en derin yankı ve yorumlara sebep olarak Atatürk'ün kişiliği ve eseri üzerine her yönlü ve sürekli değerlendirmelere yol açmıştır. Bu münasebetle Yugoslavya basını (incelediğimiz Politika, Pravda ve Vreme gazetelerinde) Mustafa Kemal Atatürk'ün yaratmış olduğu eyleminden iki noktaya ışık tutmaktadır:

a) Özgürlük yolunda savaşmaları ve parlak zaferleri,

b) Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, hem yurt içinde hem de yurt dışında, barışseverlik yoluna devam ederek dünya barışının sürekli olmasında yol göstericilik sembolü olması.

Bu münasebetle şu olguya işaret etmeliyim: Mustafa Kemal Atatürk'ün fiziksel ölümünden sonra onun ruhsal varlığını ve siyasetini sürdüren kişi olarak İsmet İnönü 1950 yılına kadar Atatürk yolundan sapmamıştır. Bu keyfiyeti Yugoslavya basınının yazarlarından, yorumlarından, ve değerlendirmelerinden anlamaktayız.

Haberlerde, tebriklerde, telgraflarda, özel toplantılardan ve merasimlerden gönderilen bildirilerden görülüyor ki Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü, adı geçen gazetelerde, en derin yankıları uyandırmıştır.

Bu yankıların özelliği ve Atatürk'le ilgili pek yüksek oranda değerlendirme olgusu üç açıdan pek önemlidir:

a) Kantite bakımından Politika, Pravda ve Vreme, Atatürk'ün ölümüyle ilgili binden fazla sayfalık kitap için malzemeler basmışlardır.

b) Bu metinler içinde, kalite bakımından, uzun veya kısa yazıların makale veya yorumların, bilimsel ve tarihsel incelemelerin değeri o kadar parlak ve yüksek notla verilmiştir ki buna her insan ve her araştırmacı büyük sevinçle şaşakalmaktadır.

* Bu bildiri 21-23 Eylül 1987 tarihleri arasında toplanan "Uluslararası Atatürk Sempozyumu"nda sunulmuştur.

c) Bu metinleri takip eden çeşitli fotoğraflar Atatürk'ün ve dostlarının, Türkiye'nin ileri gelen kişilerinin ve misafirlerinin simgeleri ortaya atılarak, sentez olarak, her araştırmacının karşısında şu gerçek açıklanıp durur: Mustafa Kemal Atatürk'ün kişiliği cidden ve gerçekten en tarihsel bir varlık olduğuna şahit olmaktadır.

Bildirimizin kısıdan sonuçlanmasına gelince şunu diyebiliriz:

Kalite ve kantite bakımından, sayıları güç toplanabilen metinlerin ispat ettiği buluş şöyle tarif edilir: Mustafa Kemal Atatürk, ölümüne kadar, insanlık ve dünya çapında yepyeni bir devleti Türk milletine ve insanlığın siyasal ve hukuksal hazinesine teslim etmiştir.

Bununla, şu manaya da varabiliriz: Fransız devriminden sonra; ve dünyanın diğer devrimlerinden sonra meydana gelen Türk devrimi, yöneticisi ve yaratıcısı olan Mustafa Kemal Atatürk'ün jeniyal idaresi altında, Türkiye Cumhuriyeti'nin meydana gelişi, insanlık barışının temin edilmesine pek büyük bir katkıdır. Çünkü Mustafa Kemal Atatürk'ün yürüttüğü devrim ve onun sonucu olan yeni Türk Devleti, sürekli barış siyasetiyle, *Dünya Barışının* sürekli olmasının sarsılmaz ve saptırılmaz temel taşıdır. Bu taşsa bugün Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın barışsever insanlığın uğruna pek yararlı bir hizmettir.

Sırası gelmişken, 1938 yılının Kasım ayındaki *Politika* gazetesinin, Atatürk'ün ölümüyle ilgili yazılarına başvurayım:

Elimde adı geçen gazetenin yirmi büyük ve orta boy fotokopisi vardır. Bunların yalnız başlıklarını ileri sürersem bu sempozyuma özel bir tebliğ verebilirim. Bunların metinleri o kadar zengin ve o kadar derindir ki, bunların yekûnu bir kitap halinde sizlere takdim edilebilir.

Politika'nın en esash yorumu şudur:

Bir, Mustafa Kemal Atatürk bir dehadır,

İki, Mustafa Kemal Atatürk demokrat bir kişidir,

Üç, Mustafa Kemal Atatürk, dünya devlet adamlarının arasında, bin sene içinde bir defa doğan devletçi kişidir,

Dört, Mustafa Kemal Atatürk milliyetperverdir, ama başka milletlere kin beslemez; aksine dünyanın tüm milletlerini candan sever ve sayar ve her milletin huzurunu ister ve bu yolda barışseverdir.

Politika gazetesi, özel imzalarla, Atatürk'ün kişiliği ve yapıtı üzerine pek değerli incelemeler basmıştır.

Pravda gazetesine gelince, bu gazete, Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümüyle ilgili, oniki büyük metin basmıştır. Bu metinlerin mündericâtından şunları anlıyoruz:

Bir, Mustafa Kemal Atatürk, lâykiyle, büyük Türk milletinin atası olmuştur,

İki, İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk'ün esaslı siyaseti yolundan gidip Atatürk'ün ideolojisini sürdürmüştür,

Üç, Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm merasimine sonsuz Türk yığınları ve dünyanın bütün devlet ve siyasal mümessilleri iştirak etmişlerdir,

Dört, Mustafa Kemal Atatürk'ün hayat ve çalışması Türkiye'nin kuruluşu ve yeniden doğuşuyla bağlıdır,

Beş, Mustafa Kemal Atatürk'ün millî savaşı ve bu savaştaki başarısı, Türk milletinde, onun kalbinde ve ruhunda, ebediyen yaşayacak bir simgedir.

Pravda gazetesi, özel imzalarla, Atatürk'ün kişiliği ve yapıtı üzerine çok çok değerli yorumlar yayınlamıştır.

Şimdi, *Vreme* gazetesine geliyoruz: bu gazete de, Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümüyle ilgili, hemen hemen yirmi metin yayınlamıştır.

Bunların hülâsası şudur:

Bir, Mustafa Kemal Atatürk'ün mezarı tüm Türklerin ziyaretgahı olacaktır,

İki, Mustafa Kemal Atatürk zamanımızın en büyük adamlarından biridir,

Üç, Türk milleti ile Türk aydınları Atatürk'ün yolundan daima gidip onun hedeflerinden sapmayacaktır,

Dört, Mustafa Kemal Atatürk hayat ve çalışmalarıyla modern Türkiye'yi yaratan bir kişidir,

Beş, Mustafa Kemal Atatürk'e şan ve şöhet, yolundan sapmadan gidecek İsmet İnönü'ye selâmlar,

Altı, İsmet İnönü'nün dediği gibi, Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletinin faziletini koruyan ve tüm dünya kamuoyu önüne açıklayan bir kişidir.

Vreme gazetesi de, özel imzalarla, Atatürk'ün kişiliği ve yapıtı üzerine çok değerli açıklamalar basmıştır.

Bu üç gazeteden maada ülkemde *elliye* yakın diğer gazete ve dergileri inceleyip Mustafa Kemal Atatürk'ün millî kurtuluş savaşı ve Türk devrinde elde ettiği başarı ve neticeleri üzerine belgeler edinmişimdir. Bunların sentezlerini diğer oturumlarda ve buna benzer sempozyumlarda aydınlatmak bana hem borç hem de bir şeref olacaktır.

Raporumun sonunda sizlere, arzu ederseniz, adı geçen üç gazetenin fotokopilerini göstermek isterdim. İnsanoğlu bunlara yalnız bir uçucu bakış atsa bile, Yugoslavya basınının Mustafa Kemal Atatürk'ün kişilik ve varlığına ne kadar hürmetkâr ve saygılı olduğunu hemen görebilir! Bu ise, hem dünya tarihi, hem de Türkiye'nin tarihi için ölmez tükenmez bir müspet ve hayırlı belgedir!

Bu belge ile bütün dünya Türkleri şerefli ve mutlu olabilirler! Aynı zamanda, tüm dünya barışseverleri, milletlerin dostluk taraftarları ve özgürlüğün aşıkları, böyle bir belgeyi yalnız selâmlayarak alkışlayabilirler!...